

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Obligationibus Specialibus Certorum Statuum, De
Sacramentis In Genere, Et In Specie, Et De Censuris Et Irregularitatibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDXXXIV.

VD18 90392167

§. III. De Testibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41032

habet ne accusetur crimine falso, aut dubio, aut etiam vero quod probari nequit, nam frustra accusaretur, & sic sine causa ei inferretur infamia.

§. III.

De Testibus.

Suppono ad legitimam & plenam in iudicio probationem regulariter requiri & sufficere duos testes, ut constat ex omnium sententia & praxi, & ex Matth. 18. *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum.*

Dico regulariter; nam aliquando unus sufficit, ut ad impediendum Matrimonium cap. 27. *de Sponsal.* Item ad leviores pœnas, unde ex testimonio publici custodis mulctari solent furantes ligna in Sylva communi, & in Religionibus leves pœnitentiæ imponi solent ex unius testimonio: quia in iis ita expedit facere ad bonum commune. *Ita De Lugo.* Aliquando verò duo testes non sufficiunt, ut in testamentis, &c. Testes autem debent sensu externo percepisse id de quo testantur, & de eodem facto cum iisdem circumstantiis deponere, & esse omni exceptione maiores, hoc est, contra quos nihil jure opponi possit, cui non sint ad testificandum admittendi.

Sunt autem aliqui qui jure rejiciuntur, nimirum 1. Servus. 2. Mulier Jure Canonico in criminalibus, sed in Jure Civili in omni causa

K 5

admit-

admittitur. 3. Minor 20. annis in criminalibus, in civilibus autem impubes. 4. Inimicus. 5. Consanguinei, & domestici Actoris, exceptis quibusdam casibus apud Lessium. 6. Infames. 7. Perjuri. 8. Socii criminis. 9. Persona vilis & inops, de qua suspicio est facile posse corrumpi, secus si honesta sit. 10. Delirus & semi-fatuus. Ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo sunt ad testificandum inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis, ut hæresi, crimine læsæ majestatis, falsæ monetæ, maleficio, furto famoso, &c. Item quando delictum est commissum eo tempore & in eo loco, ubi copia testium haberi nequit, ut in campo, sylva, cubiculo, nocturno tempore.

Q. I. An & quando quis tenetur testificari?

Resp. I. Ex communi, est obligatio sub mortali I. Cum hoc necessarium est ad averendum grave malum impendens spirituale vel temporale, publicum, vel privatum innocentis, licet id non requiratur à judice: nam tunc tenemur denunciare, ut dixi, & charitas graviter obligat ad proximum ab injusto damno liberandum, & ad damnum injustum proximi impediendum. Ita S. Thom. 2. 2. q. 70. a. 1. addens: Si ejus testimonium non requiratur, tenetur facere quod in se est, ut veritatem denuntiet alicui, qui ad hoc possit prodesse. Dicitur enim in Ps. 81. Eripite pauperem & egenum de manu pec.

peccatoris libertate: *§* Prov. 24. Erue eos qui
 ducuntur ad mortem Super his verò quæ
 pertinent ad condemnationem alicujus, non tene-
 tur aliquis ferre testimonium, nisi cum à Superiore
 compellitur secundùm ordinem juris. Quia si cir-
 ca hoc veritas occultetur, nulli ex hoc speciale
 damnum nascitur; vel si immineat periculum ac-
 cusatori, non est curandum; quia ipse in hoc peri-
 culum spontè se ingessit. Alia autem ratio est de
 Reo, cui periculum imminet, eo nolente. Si ta-
 men Accusator ex obligatione accusarit, v. g.
 quia crimen reip. vel religioni directè perni-
 ciosum erat, qualis est hæresis, conspiratio
 contra Principem; tunc debet ejus damnum
 vera testificatione averti.

2. Posito præcepto Superioris, vel judicis;
 exceptis casibus mox dicendis. Nam omne
 præceptum justum obligat in conscientia, &
 bonum commune id exigit; alioquin enim
 crimina sæpius impunita manerent, & justitia
 non posset administrari, cum gravi reip. detri-
 mento.

Porrò juxta multos testis legitimè interro-
 gatur, ideòque tenetur testificari, quoties
 præcessit vel accusatio, vel denuntiatio, vel
 querela ab alio porrecta; nec ad hoc requiri-
 tur (licet à fortiori sufficiat) infamia delin-
 quentis aut semi-probatio, aut indicia, sicut
 requiritur ut Reus ipse legitimè interrogetur.
 Quia bonum commune postulat ut judex ha-
 beat tunc jus interrogandi: nam alioqui nun-
 quam

quam posset puniri crimen certum, cuius autor est occultus: & sic plurima crimina forent impunita, quod est contra bonum publicum. Plus autem requiritur, ut quis teneatur testari contra seipsum, quam contra alium extraneum; potestque facile haberi semi-probatio absque confessione Rei, quæ vix ac ne vix quidem habetur absque testimonio testis.

Resp. II. Etiam posito præcepto & Monitorio, non tenentur ex communi testari nec deferre. 1. Qui rem norunt ex Confessione Sacramentali. 2. Qui rem accepit sub secreto naturali, consilii vel auxilii petendi causâ, ut Advocatus, Theologus, Medicus, Obstetrix, Chirurgus, &c. Nam tunc est obligatio naturalis servandi secreti: alioqui peccatores à consilio petendo averterentur, unde desperatio & multa mala sequi possent; nec tunc est intentio iudicis ut reveles, cum bonum publicum & conservatio societatis civilis exigat secretum servari. Excipe nisi testificatio necessaria sit ad avertendum imminens grave damnum communitatis, vel privati innocentis; tunc enim teneris aperire secretum etiam iuratum, quod tunc non obligat, cum sit de re illicita. Nam quisque tenetur, saltem ex charitate, impedire grave damnum publicum, vel privatum innocentis, qui reo præferendus est. *Ita commun. cum S. Thom.* Alii autem qui delictum viderunt, vel ab aliis audierunt, & postea iurant non revelaturos, tenentur obedire

dire præcepto, etiamsi non agatur de damno aliorum avertendo: nam qui secluso juramento vel promissione tenentur revelare, ad huc tenentur non obstante juramento, quod tunc non obligat, cum sit de re illicita & contra jus Superioris. 3. Qui rem accepit à viris non fide dignis, quia hæc testificatio nullam in judicio faceret fidem. 4. Si scias alterum non peccasse mortaliter: nam mens iudicis est inquirere de delicto graviter culpabili. 5. Si ex tua testificatione tibi vel tuis immineat grave damnum, nisi bonum publicum eam exigat, vel nisi privatum damnum alienum impediendum tuo longè prævaleat; ita ut secundum regulas prudentiæ & charitatis tenearis illud subire: nam leges humanæ ordinariè non obligant cum gravi nocumento seu damno. 6. Pater, filius, maritus, uxor, fratres, sorores, consanguinei vel affines delinquentis usque ad secundum gradum iuxta aliquos, & iuxta plures usque ad quartum, ex c. *Si testes* 4. q. 3. referente Legem Jul. 4. ff. *de testib.* tum quia bonum commune requirit, ut conservetur pax, & vitentur odia ac dissensiones in familiis: tum quia ordinariè id fieri nequit sine gravi damno revelantis ob conjunctionem. Excipe semper crimina læsæ maiestatis, hæresis, veneficii, aliave quæ communitati grave damnum afferrent, nisi revelarentur.

An autem famuli ac domestici eximantur à testimonio ferendo contra Dominum, contro-

trovertitur. Sed in hoc standum est praxi fort
contentiosi, in quò si illorum exceptio non
admittatur, testari tenentur. 7. Quando per
mandatum intenditur solum emendatio rei,
vel satisfactio partis læsæ, qui novit crimen
non debet illud aperire ante præmissam moni-
tionem, nisi constet non profuturam; nam
præceptum correptionis fraternæ tunc urget;
& cum sit iuris naturalis ac divini, eius obliga-
tionem tollere nequit præceptum humanum.
Quòd si reus monitus resipuit, & satisfecit,
non licet eum denuntiare. Quia diffamaretur
proximus sine iusta causa; nec Superior
censetur velle tunc revelationem, cum iam
eius intentioni satisfactum sit. Si verò iudex
intendat punitionem, iuxta multos tenetur
subditus reum patefacere etiam post eius e-
mendationem: quia bonum commune id exi-
git; alioqui enim crimina sæpe manerent im-
punita, & sic in perniciem Reip. multiplicaren-
tur. 8. Monitorium non obligat ad revela-
tionem ipsum autorem criminis, nec coope-
ratores; possunt tamen per censuras compelli
ad satisfaciendum parti læsæ.

Not. Qui intra tempus in Monitorio præ-
scriptum non revelavit, cum debuisset; pec-
cavit mortaliter, & excommunicationem la-
tam contrahit, teneturque quam primùm
commodè poterit, revelare. *Est commun.* quia
non cessat obligatio cessante termino, quando
terminus non ad finiendam obligationem, sed
ad eam

ad eam sollicitandam apponitur, quod hâc fit. Et talis adhuc manet in peccato inobedientiæ, & potest obedire præceptis: ergo tenetur.

Q. 2. Quando nam testis peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem?

Resp. In his casibus 1. Si affirmet ut verum id quod non certò novit. 2. Si dum testari tenetur, occultet se ne interrogetur. 3. Si iudici legitimè interroganti non obediat. 4. Si veritatem occultet c. 1. *de crim. fals.* 5. Si pro dicenda veritate pretium accipiat; non tamen pro labore itineris, impensis, vel lucro cessante. 6. Si falsum testetur, quod est grave scelus, ex Prov, 6. *Sex sunt quæ odit Dominus. . . . testem fallacem. & 21. Testis mendax peribit.* Præter perjurium peccat contra justitiam, & tenetur resarcire omnia damna inde secuta; imò & revocare testimonium cum pari suo damno, & periculo etiam vitæ, si accusatus de ea periclitetur, & retractatio putetur profutura. Quia per injuriam est causa efficax periculi & damni alterius; & in damno æquali melior est conditio innocentis, ejusque potius habenda ratio. Hinc etiam qui alium induxit ad falsum testimonium, tenetur ex justitia eum monere, ut illud revocet: quod si noluerit, tenetur qui induxit, rem totam aperire iudici, etiam cum periculo vitæ, si innocens illud subeat & spes sit retractationem profuturam; quia est causa injusta talis periculi & damni.

Porro

Porro testis qui bonâ fide testificatus est falsum, tenetur ex iustitia suum testimonium retractare si ex eo sequatur damnum alteri. Ita Molina, Lessius, De Lugo & alii. quia quisque tenetur ad procurandum ne ex sua actione sequatur aliis damnum injustum. Peccant similiter contra iustitiam, & tenentur de damno, qui falsa instrumenta conficiunt, aut vera adulterant, & iis ad pervertendum iudicium utuntur. Item qui aliquam scripturam, vel syngrapham aut apocham adulterat, peccat mortaliter, etiam si ista fiant ad manifestam iniuriam propulsandam & suum ius certum recipiendum: quia ista faciens decipit remp. in re gravi, ac nocet publicæ fidei: unde id graviter legibus veritum est. Hoc tamen casu non tenetur ad restitutionem, cum habeat ius certum ad rem hac via acceptam.

Q. 3. An tenetur ad restitutionem, qui à iudice etiam in generali citatus se occultat, vel testimonium fraude declinat, vel veritatem reticet?

Resp. Communior sententia asserit. Quia resp. imponit onus ac officium ferendi testimonium post citationem: & sic qui aliquid scit, tenetur ex officio sibi imposito tanquam publica quadam persona veritatem testari: sicut is quia rep. invitus constitueretur iudex, teneretur ex iustitia iudicare. Deinde lex ac iustum præceptum iudicis tribuit. Actori ac
Reo

Reo ius ad testimonium alterius, sicut sententia iusta tribuit ius ad bona alterius. Alioquin quilibet sæpe frustra ius haberet implorandi auctoritatem iudicis. Quare si testis veritatem taceat, iniuriam facit, & sic tenetur resarcire damnum inde parti læsæ secutum.

Item qui subtrahit, suppressit, lacerat, vel tradere renuit instrumenta alteri profutura ad suum ius obtinendum, tenetur damnum restituere. c. si quis 12. q. 2. etiamsi sit in favorem adversarii, ex c. 4. de test. cogend. ubi Alex. III. ait: *Quòd nemo debet adversario instrumenta subtrahere: & quòd tam ille qui subripit instrumenta, quam qui adversario parem advocacionis copiam subtrahit, iniquam ostendit à se litem foveri, & experiri debet in se iudicis auctoritatem elusam.*

Quòd si fugias vel te occultes antequam citeris ad testificandum, iuxta multos peccas etiam contra iustitiam, & teneris ad restitutionem. Sed hoc negant alii, eò quòd ius, quod oritur parti ex tuo testimonio, procedat ex solo præcepto, & præceptum non obliget antequam impositum sit: peccastamen, saltem contra charitatem, nam hæc obligat ad impediendum grave damnum iniustum proximi, cum potest impediri, saltem sine gravi nostro damno.